

Per què és (tan) difícil escriure?

Philippe Meirieu

Per què és (tan) difícil escriure?

Philippe Meirieu

Traducció de Maria Lucchetti

MINERVA

02

Dipòsit legal: B 7652-2025
ISBN: 979-13-990045-1-9

La col·lecció Minerva, editada pel Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona i, posteriorment, pel de la Mancomunitat de Catalunya, volia oferir a un públic ampli breviaris de contingut general «a l'abast de totes les fortunes», com deien els papers de l'època. Hi havia dues sèries: la col·lecció popular de coneixements indispensables i la de literatures modernes. Hem titulat la present col·lecció amb aquest nom amb l'objectiu de recordar-la.

Primera edició: maig de 2025

© Edició: Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
associacio@rosasensat.org
www.rosasensat.org

© Del text: Philippe Meirieu
© De la traducció: Maria Lucchetti

Direcció editorial: David Pujol Fabrelles
Assessorament lingüístic: Mireia Martí Torras
Revisió de galeres: Jordi Ferré

Projecte gràfic: Joan Juanola / Servei de Publicacions
de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

Impressió: Nexa Impressions

Traducció de Maria Lucchetti

Des dels primers gargots fins a la construcció de relats, cartes, poemes, textos de tota mena, escriure ens permet desxifrar el món i transmetre el nostre món propi. Però escriure no és la transposició gràfica de l'oralitat ni la impressió en directe del pensament; escriure ens obliga a fer present el qui és absent, a projectar-nos vers el futur, ens obliga a posar-nos al lloc del lector i a dialogar-hi. Escriure ens ajuda a comprendre les raons del que ens passa i del que passa al nostre voltant, a organitzar els fets per convertir-los en esdeveniments. Escriure no és ajuntar lletres, és una manera de posar-se en joc, una disposició mental, un compromís, un acte que ens inscriu en un col·lectiu.

Philippe Meirieu ens exhorta a crear situacions d'aprenentatge que permetin a l'infant descobrir per ell mateix la necessitat de l'escriptura, «el joc de construcció més fabulós que s'ha inventat mai», i a acompanyar-lo en la tasca difícil d'adquirir les eines i les tècniques necessàries per expressar-se.

Philippe Meirieu (Alès, 1949) és investigador i assagista especialitzat en ciències de l'educació. Professor emèrit de la Universitat Lumière-Lyon-II, ha publicat nombrosos llibres, alguns dels quals, *Pedagogia: el deure de resistir*, *Educar després dels atemptats*, *El pedagog i els drets de l'infant*, *Referents per a un món sense referents* i *Diccionari inesperat de Pedagogia*, han estat publicats per l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

L'infant que escriu és un infant que llegeix

Ja fa tres setmanes que vaig comprar una llibreta nova. La tinc damunt l'escriptori. Des de fa uns dies, he anat entaforant pape-rots sota la tapa: una pàgina d'un bloc amb quatre notes escrites ràpidament després de la visita inopinada de la petita Sarah, un bitllet de metro amb un mot que no volia oblidar, un tros de diari arrancat en una sala d'espera. No és prou perquè en surti un llibre, però són apunts d'idees, encara sense cap ni peus.

Caldrà que m'hi posi, però sempre em passa el mateix: i si no me'n surto?

Cal una bona dosi d'inconsciència per oferir el que tenim a dins a la lectura d'un altre. No sabem si no arrufarà les celles, alçarà la mirada al cel o llençarà el llibre. No podem córrer darrere seu amb una explicació d'última hora: «Deixa que t'ho expli-qui... No és ben bé això, el que he volgut dir...». El que està escrit està escrit. Cal acostumar-s'hi. I, tot i això, fer el pas.

Obro la llibreta. Alliso suaument la primera pàgina en blanc amb el palmell de la mà. Crec fermament que aquells que no tenen por en aquest moment són impostors.

L'angoixa de la pàgina en blanc, la por de fer una simple lletra, les reticències, explícites o implícites, a lliurar un treball escrit, les reescriptures sense fi d'un mateix text; tot plegat, són símptomes de la dificultat d'acceptar que les paraules queden irremeiablement inscrites en la història d'una persona.

Jean-Louis Chiss i Jacques David, «Penser l'écrit»,
Le Français aujourd'hui, núm. 93, març de 1991.

El primer guixot

La Sophie encara no té tres anys i ja demana paper i llapis per dibuixar. Evidentment no s'ho ha inventat tota sola: a casa, a l'escola bressol, a casa dels amics, ha descobert que existeixen mitjans per deixar una traça del seu pas. No només arrancant la tapisseria o trencant un objecte, sinó *signant* en algun lloc. *Signar* és deixar un signe. És mostrar que hem sigut allà. És dir: «Jo també existeixo».

Quan no tenim un altre mitjà, signem destruint. Als adults això no els agrada. Reaccionen amb duresa: «Ah, no, això no m'agrada gens!». I, sens dubte, tenen raó. No podem demostrar que existim trencant el que pertany a un altre. Si no, les persones només existirien fent-se la guerra.

Al principi, la Sophie, com totes les criatures, s'enfadava molt quan no cedíem davant els seus capricis, quan no volia deixar de jugar per venir a taula o deixar la pantalla del televisor per anar-se a rentar. Era capaç de llençar-ho tot per terra, picava de peus i es posava a xisclar. En aquestes ocasions, els seus pares l'acompanyaven a un racó tranquil i ella s'hi arraulia com un gatet... Ploriquejava i es mostrava empipada encara un moment. I llavors, un dia, va descobrir en aquell racó un bolígraf i es va posar a fer gargots amb ràbia en una cantonada del paper pintat.

Primera enrabiada, primera escriptura, primera signatura. Primera oportunitat, també, per descobrir amb l'infant que vol dir escriure. Aprofitem per treure grans fulls de paper i

Sumari

- 11 Introducció
- 14 El primer guixot
- 17 Les primeres línies
- 21 La primera carta als Reis
- 24 Els primers esborranys
- 28 Els primers relats
- 31 Els primers jocs amb paraules
- 35 El primer article per a la revista escolar
- 38 La primera carta a les persones properes
- 41 Els primers xats
- 44 Sempre és la primera vegada...
- 49 Epíleg

**Fragment del
primer capítol**

llapis de colors. No és prohibit dir que estem enfadats, ben al contrari. Però val més fer-ho obertament, en un espai en blanc ofert per expressar-nos. Fa una mica de por, aquest full enorme: hem de triar començar per aquí i no per allà. I a més, els grans veuran el que hem fet i, segurament, trobaran que no està bé. Llavors, cal, precisament, que un adult ens doni permís: agafa un gran retolador negre i fa un gargot ben lleig: «Mira què surt quan estic enfadat!». La Sophie esclata a riure: «En el meu cas no és tan gran!», i agafa un llapis petit per fer un gargot petit, a la seva mida.

«Fes la casa... Dibuixa la mare... I a mi, amb una trena. I el gat. I maduixes a la teulada. I un caragol.» La Sophie no para. El seu pare dibuixa, maldestrament. «Que no, els caragols no són així! I, a més, li falten els ulls!» És veritat, el seu pare no li ha dibuixat ulls, al caragol. La veritat és que mai no s'ha mirat els ulls d'un caragol. La Sophie tampoc, de fet. Però sap que, si el caragol no en tinguéssim, no sabria on va. L'important no és representar les coses com són, sinó més aviat de la manera com les veiem. D'altra banda, a la Sophie no li sobta que el seu pare dibuixi peixos al cel o que l'eruga sigui més grossa que el jardiner. El que ella vol és que es construeixi sobre el full un univers i poder-hi dialogar. Sobre el paper «no és de debò».

**Primers dibuixos, primers intercanvis, primeres correspon-
dències. Primera ocasió d'entrar en el signe.** Ara és la Sophie qui agafa un llapis. Posa la mà damunt el full, enmig de les

cases. Separa els dits i en traça el contorn. Un gest tan vell com els homes que es repeteix de generació en generació des que el van realitzar els nostres ancestres, sota la llum de les torxes, a les parets de les coves. Per a la Sophie és una manera de prendre possessió de l'espai gràfic creant alguna cosa que ve d'ella, que *és* ella i que, tanmateix, es desenganxa d'ella.

Dona el llapis al seu pare: «Has d'afegir-hi un ocell!». I el full continua omplint-se. Un espai on s'inauguren els primers intercanvis escrits, on la Sophie descobreix el plaer de dir. No intenta ser realista; accedeix a la representació simbòlica. Sap que un dibuix no és una fotografia. Que és una manera de fixar el que hi ha «en el cap» i no el que hi ha en el món.

Haurà de continuar dibuixant lliurement, amb els seus pares, els seus amics, els seus mestres. Haurà de continuar intentant dir el que té a dins. Vet aquí que acaba el dibuix amb un guixot misteriós. «Què és?», li pregunta el pare. «És el meu secret», respon la Sophie.

Mentre reflexiono sobre el que he d'escriure, sento que la meua mà actua, es gira, lliga, s'enfonsa, s'alça i, sovint, pel joc de les correccions, ratlla o fa esclatar una línia, amplia l'espai fins al marge construint, així, a partir de traços (les lletres), un espai que és, simplement, el de l'art: soc un artista, no perquè representi un objecte, sinó, fonamentalment, perquè, en l'escriptura, el meu cos gaudeix traçant, fent incisions rítmicament en una superfície verge: el verge és l'infinítament possible.

Roland Barthes, prefaci de *Civilisation de l'écriture*.